

Dorpsraad Heerjansdam

Evaluatieonderzoek periode 2018-2022

30 september 2021

REFERENTIE

Erwin van de Pol

Berend Mutsaers

INHOUDSOPGAVE

1.	Leeswijzer en opzet rapport	3
2.	Aanleiding en opdracht	3
3.	Werkwijze en normenkader	4
3.1	Chronologisch overzicht van de gebeurtenissen	6
4.	Bevindingen onderzoek	7
4.1	Doelstellingen onderzoek	7
4.2	Overige bevindingen	10
4.3	Inzichten	11
4.4	Cultuurfactoren	13
5.	Scenario's	14
6.	Aanbevelingen	17
7.	Tot slot	19
BIJLAGEN		20
	Geraadpleegde documenten	20
	Begrippenkader	20

1. Leeswijzer en opzet rapport

Dit rapport begint logischerwijze met de aanleiding van het onderzoek en de opdracht. Wij schetsen vervolgens de werkwijze. Daarna volgt een chronologisch overzicht van de gebeurtenissen in de Dorpsraad in deze raadsperiode (2018 – heden). Tussen de bevindingen en het slot van het rapport in de vorm van aanbevelingen, hebben wij om de discussie over de Dorpsraad te vergemakkelijken een aantal in de toekomst mogelijke scenario's opgenomen. Om de nuances uit het rapport goed tot zijn recht te laten komen, is er geen samenvatting. Veel nuances hebben we ook niet mogen ervaren bij een groot deel van de mensen die we gesproken hebben, als we zo vrij mogen zijn. Vandaar. Er is ook geen lijst van respondenten. De geïnterviewden waren bronnen, geen onderzoekspersonages. Wel is in de bijlage een documentenlijst toegevoegd.

Er is gebleken dat er een conceptversie is rond gegaan, waarvan het niet de bedoeling was dat die al gedeeld zou worden. Dat is een ongeschikte versie voor het vervolg. Dit rapport dat u nu leest is het eindrapport.

2. Aanleiding en opdracht

De Dorpsraad Heerjansdam is ingesteld na de samenvoeging in 2003 van de toenmalige gemeenten Zwijndrecht en Heerjansdam. De bedoeling was om na de herindeling de inwoners van Heerjansdam een mogelijkheid te blijven bieden om met een democratisch gekozen orgaan samen met de gemeente Zwijndrecht gedeeltelijk invulling te geven aan de leefbaarheid van het dorp. De Dorpsraad was een soort surrogaat voor de gemeenteraad die verdween. Om die reden vinden de verkiezingen van de Dorpsraad tegelijkertijd plaats met de gemeenteraadsverkiezingen. De andere wijken van Zwijndrecht hebben een wijkplatform. De bemensing daarvan geschiedt door vrijwilligers die niet worden gekozen en geen financiële vergoeding krijgen. Dat krijgen de Dorpsraadleden in Heerjansdam wel. Nu, 18 jaar na de herindeling en met de dorpsraadverkiezingen van 2022 in het zicht, heeft de gemeente Zwijndrecht besloten de Dorpsraad te evalueren. Dat is overigens ook conform de Verordening Dorpsraad Heerjansdam. Vraag die leeft is in hoeverre de Dorpsraad nog aansluit bij de doelstellingen uit de Verordening en in hoeverre deze doelstellingen in de praktijk zijn gerealiseerd. Deze doelen van de Dorpsraad zijn:

- ✓ Dat zij functioneert als commissie van advies aan de gemeenteraad en college over het gebied van Heerjansdam;
- ✓ Dat zij een democratisch verkozen orgaan is;
- ✓ Dat zij voldoende aandacht besteedt aan overleg met de bewoners (bijv. het organiseren van inspraakprocedures t.b.v. onderwerpen waarvoor aan de DR beslissende bevoegdheden zijn toegekend);
- ✓ Dat zij zich opstelt als spreekbuis van wensen en meningen van inwoners van Heerjansdam richting gemeente en bijdraagt aan communicatie over en weer;
- ✓ Dat zij meedenkt over de door de gemeente te ontwerpen visie op Heerjansdam en dat dit resulteert in een meerjarig dorpsplan en uitvoeringsplan;
- ✓ Dat zij het in het uitvoeringsplan opgenomen budget aanwent voor leefbaarheid, veiligheid en sociaal culturele activiteiten en hiervan een overzicht van activiteiten en verantwoording van de besteding van financiële middelen geeft d.m.v. het jaarverslag.

Opdracht was evalueren of en hoe deze doel(stellingen) behaald zijn. Daarbij vroeg de gemeente Zwijndrecht om een feitelijk onderzoek op hoofdlijnen met betrekking tot de samenstelling van de Dorpsraad, de besluitvorming van de Dorpsraad, de activiteiten van de raad en de besteding van budgetten. Ook een evaluatie van het samenwerkingsmodel tussen Dorpsraad en gemeente is ter evaluatie. En ten slotte heeft de gemeente gevraagd om een aanbeveling naar hoe een eventueel gewenste aanpassing in de Verordening Dorpsraad Heerjansdam vorm kan krijgen. Daarbij is van belang dat de verkiezingen voor de Dorpsraad tegelijkertijd met de gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden. Een eventuele wijziging zou voor die tijd vorm moeten hebben gekregen.

3. Werkwijze en normenkader

Basis voor het onderzoek is de wat-vraag. Dus in hoeverre zijn de doelstellingen van de Dorpsraad bereikt? Dat was het hoofdonderdeel van ons onderzoek, maar minstens zo belangrijk is de waarom-vraag: Waarom is het wel of niet gelukt om de doelstellingen te behalen, wat waren onderliggende patronen en hoe zou je het anders, slimmer, beter kunnen organiseren? Bij dat laatste kijken we naar de ambtelijke wereld van de gemeente. Het politiek-bestuurlijk systeem is in tweede instantie (in de oorspronkelijke opdracht waren zij wel onderdeel van het onderzoek) niet meegenomen. Deze keuze is gemaakt, zo hebben wij begrepen, om kleuring door het College van het resultaat te voorkomen. Het College wil graag onafhankelijk na oplevering van dit rapport een oordeel kunnen vellen, zonder vooraf mogelijke invloed te hebben uitgeoefend op de inhoud van de evaluatie. De bestuurders willen daarmee voorkomen, dat hun inbreng bij voorbaat als sturend zou worden ervaren op het eindresultaat en de aanbevelingen. Bij deze evaluatie is er een duidelijk document dat het fundament vormt waarmee de Dorpsraad opereert: de Verordening Dorpsraad Heerjansdam. De gemeente heeft als opdrachtgever bij het begin van het onderzoek een selectie van de belangrijkste passages uit de Verordening gemaakt. Deze passages uit de Verordening hebben wij vertaald naar een normenkader waarlangs de Dorpsraad geëvalueerd is. Het normenkader, aangevuld met vraagstellingen en de hanteerde begrippen (zie bijlagen), is gebruikt als leidraad voor bij de gesprekken. Op de volgende pagina staat het normenkader waarlangs de Dorpsraad Heerjansdam is geëvalueerd.

Norm	Doelen voor de Dorpsraad
De adviesfunctie van de Dorpsraad richting gemeenteraad en college werkt adequaat.	Functioneren als commissie van advies aan de gemeenteraad en het College van B&W over het gebied van Heerjansdam en over mogelijke belangen aangaande Heerjansdam indien aan de orde.
De adviesfunctie van de Dorpsraad is voldoende ingebied in beleids- en besluitvorming .	Meedenken over de door de gemeente te ontwerpen visie op Heerjansdam en dat dit resulteert in een meerjarig dorpsplan en uitvoeringsplan
De benoeming of verkiezing van leden werkt volgens de democratische principes zoals bedoeld in de Verordening.	Zijn in alle opzichten van een democratisch verkozen orgaan
De Dorpsraad fungeert als spreekbuis waarlangs wensen en meningen van inwoners voldoende gecommuniceerd worden van en naar gemeente toe.	Opstellen als spreekbuis van wensen en meningen van inwoners van Heerjansdam richting gemeente en bij draagt aan communicatie over en weer
De Dorpsraad organiseert in voldoende mate overlegmomenten met bewoners	Besteden van voldoende aandacht aan overleg met de bewoners (bijv. het organiseren van inspraakprocedures t.b.v. onderwerpen waarvoor aan de DR beslissende bevoegdheden zijn toegekend)
De Dorpsraad toont inzicht in bekostiging van activiteiten en legt in voldoende mate verantwoording af.	Dat zij het in het uitvoeringsplan opgenomen budget aanwent voor leefbaarheid, veiligheid en sociaal culturele activiteiten en hiervan een overzicht van activiteiten en verantwoording van de besteding van financiële middelen geeft d.m.v. het jaarverslag
Aanvullende normen	Aanzet vraagstelling
Communicatie	- Wordt informatie tweezijdig gedeeld? - Op welke wijze gebeurt dat? - Met welk resultaat?
Informatie en informatiedeling	- Op welke wijze vindt informatiedeling (eenzijdige communicatie) plaats? - Met welk resultaat? - Was de informatie op tijd, up-to-date en correct?
Vertrouwen	- Hoe verhouden partijen zich tot elkaar?
Samenwerking	- Hoe schetsen betrokkenen de samenwerking tussen Dorpsraad en gemeente/bestuur?
Visie	- Is er een coherente visie aanwezig op de relatie? - Is deze ook 'geland' cq gedeeld?
Besturingsfilosofie	- Hoe vindt de besturing plaats van de Dorpsraad? - Hoe is de verbinding tussen College, raad en ambtelijke organisatie georganiseerd in relatie tot de contacten met de Dorpsraad?
Leiderschap	- Welke stijl van leiderschap is te herkennen in het voorzitterschap van de Dorpsraad? - Welke effecten zijn daarvan te onderkennen?
Veiligheid	- Voelen mensen zich vrij moeilijke zaken aan de orde te stellen? - Wat is er in het verleden gebeurd wat deze veiligheid mogelijk heeft veranderd?

Bovenstaand normenkader was de eerste stap van het onderzoek en is met de opdrachtgever van de gemeente Zwijndrecht en de voorzitter van de Dorpsraad nader besproken in een kick-off bijeenkomst en vormt daarmee de basis voor het onderzoek. Het onderzoek bestond verder uit een drietal onderdelen, te weten:

- Diepte-interviews met (oud-)Dorpsraadleden, betrokken ambtenaren en derden uit Heerjansdam.
- Documentstudie (zie bijlagen)
- Een feitenonderzoek op hoofdlijnen m.b.t. de samenstelling van de Dorpsraad, de besluitvorming van de Dorpsraad en de besteding van budgetten

In en tijdens het onderzoek doken een aantal aspecten op die relevant zijn voor de rapportage:

- ✓ De bestuurlijke kant is bij nader inzien niet door middel van interviews verkend naar wens van de opdrachtgever. De motivatie hiervoor is als aangegeven dat bestuurders een objectief besluit wensen te nemen zonder deel genomen te hebben nemen in het (kwalitatieve) evaluatieonderzoek;
- ✓ De evaluatie betreft de huidige Dorpsraad periode van 2018 – heden (dat was niet iedereen duidelijk);
- ✓ De Dorpsraad is gevraagd zelf de gesprekspartners te selecteren. Dat is opmerkelijk en kenmerkend en leidde ook tot onderzoekstechnisch onevenwichtige keuzes van de Dorpsraad. Zo zijn vanuit de Dorpsraad een aantal oud-leden uit een wat verder verleden gevraagd deel te nemen aan het onderzoek. Omdat die al lang weg waren (bijvoorbeeld zeven jaar), konden die weinig toevoegen over de Dorpsraad. We hebben ze daarom geïnterviewd als dorpsbewoner. Daarentegen waren geen recent uitgetreden leden voorgedragen voor een interview. Ook dat beschouwen we als opmerkelijk en kenmerkend. Wij hebben deze mensen alsnog weten te spreken.
- ✓ Corona heeft geen invloed gehad op het onderzoek. We hebben alles kunnen doen wat wenselijk was.
- ✓ Vanuit onze beroepscode mogen wij geen oordeel hebben over het functioneren van personen (en dat hebben we ook niet onderzocht). Geïnterviewden is dat tevoren medegedeeld. En dat niets van de informatie te herleiden zal zijn naar degene die het heeft ingebracht. Wel is het mogelijk dat gerapporteerd wordt over functionarissen ('burgemeester', 'voorzitter Dorpsraad').

3.1 Chronologisch overzicht van de gebeurtenissen

Met verkiezingen stellen Heerjansdammers zich beschikbaar als kandidaat voor een zeven leden tellende Dorpsraad. De verkiezingen zijn gelijktijdig gehouden met de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018. In totaal hebben zich twaalf kandidaten aangemeld waarvan zeven direct gekozen zijn in de Dorpsraad. Eind 2018 is er een heftig conflict geweest over de omgangsvormen en samenwerking tussen de Dorpsraadleden. Tijdens deze broullering van november 2018 hebben vijf van de zeven gekozen leden zich genoodzaakt gevoeld om aan het gedrag van een Dorpsraadlid een ultimatum te verbinden: zij vijven er uit of één lid er uit. Uiteindelijk hebben ze hun taken neergelegd en de Dorpsraad verlaten. Hiermee ontstond een niet-reglementaire situatie waarbij de Dorpsraad uit enkel twee gekozen leden bestond.

Vervolgens heeft de gemeente Zwijndrecht de vijf reserve kandidaten gevraagd deel te nemen aan de Dorpsraad waarvan twee hebben toegezegd. Met vier rechtmatige (volgens de Kieswet) Dorpsraadleden is een onwerkbaar situatie ontstaan. In overleg met gemeente zijn drie (niet-gekozen) leden aangetrokken en kwam de Dorpsraad weer op zeven leden. Met goedkeuring van het college (hardheidsclausule art. 24) is deze nieuwe situatie gelegitimeerd.

Bovendien heeft de Dorpsraad de gemeente verzocht om de niet-gekozen leden de geldende vergadervergoeding te geven voor hun inspanningen. Met een wijziging van de *Verordening rechtspositie raads- en commissieleden* van gemeente Zwijndrecht is gehoor gegeven aan dit verzoek. Halverwege 2020 zegden twee (reserveleden) leden hun lidmaatschap van de Dorpsraad op vanwege te veel werklast vanuit de Dorpsraad. De Dorpsraad bestaat nu uit twee gekozen en drie niet-gekozen leden, dat maakt vijf Dorpsraadleden in totaal.

4. Bevindingen onderzoek

Over de meeste bevindingen over de doelstellingen die onderzoeksvragen zijn geworden, kunnen we kort zijn. Als we alleen die antwoorden koppelen aan de vragen uit de opdracht menen wij voorbij te gaan aan de waardevolle informatie uit de interviews. Daarom hebben wij nog een aantal losse bevindingen en inzichten toegevoegd waarvan wij denken dat de gemeente en de Dorpsraad er iets aan kunnen hebben voor de toekomst. De onderzoeksvragen lopen we eerst langs.

4.1 Doelstellingen onderzoek

Functioneren als commissie van advies aan de gemeenteraad en college over het gebied van Heerjansdam?

Wij hebben geen fundamentele, schriftelijke adviezen van de Dorpsraad gezien. Wel is er sprake van informeel ad hoc contact tussen leden van de Dorpsraad (dus niet de Dorpsraad als geheel) en ambtenaren en bestuurders. Dat contact is niet gestructureerd in de vorm van notulen of plannen.

Een democratisch verkozen orgaan?

Zoals beschreven in de paragraaf 'Chronologisch overzicht gebeurtenissen' is er veel gebeurd met de samenstelling van de Dorpsraad de afgelopen drie jaar. Hoewel de Dorpsraad in de basis (vanaf 2018) een democratisch gekozen orgaan was, is er in de jaren daarna een minder democratische situatie ontstaan. De regels van de Verordening waren niet opgewassen tegen de situatie die ontstond. Daarmee kwam het lot van de Dorpsraad in handen van de gemeente. De gemeente cq het College prevaleerde het belang van het behoud van functionerende Dorpsraad boven het rechtlijnig volgen van de regels uit de Verordening. De gemeente heeft de nieuwe situatie daarmee rechtsgeldig gemaakt. Met deze keuze is de legitimiteit van de Dorpsraad geborgd. Wat overblijft is de vraag rond het democratisch gehalte van de Dorpsraad na alle wederwaardigheden. Immers, met enkel twee direct gekozen leden die ook nog relatief gezien niet de meeste stemmen hadden gekregen van de oorspronkelijk gekozen zeven leden, kun je je afvragen of de huidige samenstelling een representatieve afvaardiging is van de bewoners van Heerjansdam. Wij denken van niet, met respect voor de omstandigheden.

Voldoende aandacht besteden aan overleg met de bewoners (bijv. het organiseren van inspraakprocedures t.b.v. onderwerpen waarvoor aan de Dorpsraad beslissende bevoegdheden zijn toegekend)?

Tot de corona periode is een paar keer per jaar een inspraakavond tijdens een openbare vergadering gehouden. Hier konden inwoners van Heerjansdam en ook bijvoorbeeld uitgenodigde gemeenteambtenaren of wethouders aanschuiven. Sinds corona is er geen enkele inspraak of openbare vergadering meer georganiseerd. Corona is hiervoor de aanleiding en tegelijk het excuus van de Dorpsraad. Dat had makkelijk anders gekund, zo bewijst de praktijk op vele plaatsen elders.

Spreekbuis zijn van wensen en meningen van inwoners van Heerjansdam richting gemeente en bijdragen aan communicatie over en weer?

De online communicatiekanalen die de Dorpsraad gebruikt zijn Facebook¹ en Twitter². Het bereik hiervan is ongeveer 600 volgers. Ook heeft de Dorpsraad een website via Buurbook³ en een site via de gemeente Zwijndrecht⁴. Op deze site is ook het emailadres ⁵ zichtbaar met de tekst: '*De Dorpsraadcoördinator is bereikbaar via...*'. De Dorpsraad heeft geen directe toegang tot deze mailbox wat tot frustratie leidt bij de dorpsraadleden, omdat in sommige gevallen mailtjes van burgers bleven liggen of laat werden doorgestuurd. Via email is de Dorpsraad dus niet direct bereikbaar. Het aanmaken van e-mailadres is niet overwogen.

Naar verluid door de dorpsraadleden vindt contact met Heerjansdammers vooral plaats op straat of bij de supermarkt. Via informele kanalen worden ervaringen en aandachtspunten van inwoners gedeeld met Dorpsraadleden. Uit de interviews is gebleken dat de aard van deze gesprekjes veelal een klagend karakter heeft over zaken in het dorp zoals gevaarlijke verkeerspunten of het voormalige gemeentehuis. De mate waarin deze gesprekjes een effectieve spreekbuisfunctie behelzen, is lastig te duiden. In ieder geval is gebleken dat de weinig structurele en informele gesprekken met inwoners de afgelopen jaren de hoofdtoon vormden als het gaat om de spreekbuisfunctie.

Meedenken over de door de gemeente te ontwerpen visie op Heerjansdam en dat dit resulteert in een meerjarig dorpsplan en uitvoeringsplan?

Over dit onderdeel kunnen we kort zijn. Vanuit documentonderzoek en de interviews is niets aangetroffen wat een dorpsplan of uitvoeringsplan is voor de periode 2018 – heden. De enige (vindbare) dorpsvisie stamt uit september 2009 (zie geraadpleegde documenten).

In het uitvoeringsplan opgenomen budget aanwenden voor leefbaarheid, veiligheid en sociaal culturele activiteiten en hiervan een overzicht van activiteiten en verantwoording van de besteding van financiële middelen gevend.m.v. het jaarverslag.

Wat hierbij opvalt is dat over geen enkel jaar (2018 – heden) een jaarverslag is opgeleverd door de Dorpsraad. Wanneer gevraagd werd waarom er afgelopen jaren geen jaarverslagen gemaakt zijn, werd stevast het ontbreken of het disfunctioneren van de dorpsraadcoördinator als reden aangegeven door de dorpsraadleden. Vanuit de Verordening (art 9. lid 7) behoort deze taakomschrijving '*als ondersteuning bij opstellen periodieke (jaar)verslagen*' deels tot het takenpakket van de dorpsraadcoördinator. Toch is het gemis van jaarverslagen voor de gemeente niet zo'n groot punt gebleken. Immers, de gemeente heeft niet toegezien dat de Dorpsraad deze stukken op zou leveren. Dat zou te verklaren zijn vanuit het feit dat de gemeente zelf de boekhouding bijhoudt en toeziet op de budgetten en uitgaven van de Dorpsraad. In onderstaande tabel zijn de budgetten en restantgelden zichtbaar gemaakt.

---

¹ <https://www.facebook.com/heerjansdam>

² <https://twitter.com/drheerjansdam>

³ <https://heerjansdam.buurbook.nl/>

⁴ <https://www.wijkenzwijndrecht.nl/wijken/dorp+heerjansdam+nieuw2/nieuws+uit+het+dorp/default.aspx>

⁵ dorpsraadheerjansdam@zwijndrecht.nl

Boekjaar	Budget begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant
2018	€45.602,00	€15.309,41	€30.292,59
2019	€71.533,00	€ 20.331,64	€51.201,36
2020	€65.825,00	€53.242,42	€12.582,58
2021 (lopend)	€43.883,00	€11.519,82	€ 32.363,18

Naast het financiële aspect kent het onderwerp verantwoording ook focus op de ondernomen activiteiten. Hoewel er geen formeel lijstje, bijvoorbeeld in de vorm van een jaarverslag of vergadernotulen, beschikbaar was zijn er tijdens de interviews verschillende zaken besproken. Resultierend in het onderstaande lijstje van activiteiten die de Dorpsraad, 2018 – heden, heeft ondernomen (niet limitatief):

- Bloemetje voor iedere Heerjansdammer tijdens Corona (2020);
- Realisatie van Jeugdhonk JOP;
- Regelen van AED's op plekken in het dorp;
- Verkeerszaken (Molenweg, Randweg/Dorpsstraat, Kijfhoek);
- Lichtjesavond;
- Voormalig gemeentehuis / Carillon
- Overleg WBW Middenin
  - Over medicijn uitgifte kast in het dorp
  - Over senioren-gym en de financiële toelage
- Diverse dorpsactiviteiten leefbaarheid aken en verfraaiing omgeving:
  - Jeu de Boulebaan
  - Zwemplateau
  - Kunstwerken bij vijver
  - Mozaïekbankjes plaatsen
  - Tunneltje

4.2 Overige bevindingen

De staat van de Dorpsraad

De Dorpsraad is een slagveld. Er is een hoop kapot gemaakt. 'Alles voor Heerjansdam' is het motto, maar onderhand zijn er heel veel mensen emotioneel geraakt, beschadigd, teleurgesteld en/of afgehaakt vanwege de gebeurtenissen rond de Dorpsraad. Dat geldt zowel voor Heerjansdammers, als voor ambtenaren. Het is de vraag of de Dorpsraad uit deze situatie een weg kan vinden. Wie wil zijn energie nog steken in een raad die voor tweespalt en verdriet in het dorp heeft gezorgd? Ook in de interviews met de huidige Dorpsraad komt een beeld naar voren dat er net zo veel of wellicht meer over dan met elkaar wordt gesproken.

Het zelfreinigend vermogen van de Dorpsraad

Met enige ironie zou je kunnen stellen dat het met het zelfreinigend vermogen van de Dorpsraad wel goed zit. Mensen die moeite hadden met in hun ogen onaangepast gedrag, hebben en masse de Dorpsraad verlaten. Daarover bestaat geen enkel verschil van mening. Daarbij valt op dat, zelfs na bemiddeling van het interne conflict door de burgemeester, de angel er nog steeds niet helemaal uit lijkt te zijn. Dorpsraadleden zelf noch de gemeente Zwijndrecht is het gelukt om het conflict van 2018 in de kiem te smoren. Met het gevolg dus dat vijf leden zich hebben teruggetrokken. De vraag is of het in het belang van Heerjansdam is dat de mensen die er nu zitten, de mensen zouden moeten zijn die de Dorpsraad verder moeten brengen. Effectief is het niet, de Dorpsraad heeft weinig gepresteerd de afgelopen jaren, zie de opbrengst bij de doelstellingen hierboven.

De gemeente Zwijndrecht

De gemeente Zwijndrecht is tegen wil en dank altijd inschikkelijk geweest ten opzichte van de wensen en vooral eisen van de Dorpsraad. Tegen wil en dank, want de gemeente kan weinig goed doen in de ogen van de Dorpsraad en, zo lijkt het, de gemeenschap van Heerjansdam. De Dorpsraad lijkt op rupsje nooit genoeg. De Dorpsraad (her)kent veel rechten, voor vrijwel alle plichten richting gemeente vanuit de Verordening heeft ze weinig of geen oog. Bestuurders gingen daar vaak in mee, ambtenaren inclusief de dorpscoördinatoren in het verleden ook. Dus aan de ene kant een gemeente die er alles aan lijkt te doen om Heerjansdam en haar Dorpsraad te plezieren, aan de andere kant een sentiment dat de gemeente in haar optreden schromelijk tekort schiet. De Dorpsraad speelt daar een rol in en mag zich wel eens beraden of het door haar gehanteerde conflictmodel, want daar lijkt het wel op en zo wordt het vaak genoemd in de interviews, wel vruchten afwerpt.

Bij opheffing van de Dorpsraad zou er volgens sommigen respondenten oproer uitbreken ... Angst is nooit een goede raadgever, als die er zou zijn. Voor bestuurders van de gemeente geldt het adagium van de burgemeester van de buurgemeente over bestuurlijk leiderschap: *"Een leider is niet iemand die uit het raam kijkt en zegt: 'U wilt koffie en cake, dat gaan we doen'. Een leider is iemand zegt, ik luister en ik hoor je heel goed, maar ik doe niet wat je wil. Er is soms een ander, hoger belang, een belang dat een deelbelang overstijgt, hoe legitiem soms ook"*.

De Dorpsraad heeft haar eigen maatstaf en meetlat van wat de gemeente hoort te doen en te laten. Kenmerkend is dat op het moment dat een ambtenaar vanuit de Verordening ging handelen en niet meer bleef pamperen en *pleasen* zoals jaren het geval is geweest, haar die houding door de Dorpsraad niet in dank werd afgenomen.

Visie en beleidsontwikkeling

De belangrijkste issues in Heerjansdam zijn verkeer, wonen en 'kleine' criminaliteit. De Dorpsraad heeft op deze speelvelden geen visie of aandeel in de beleidsontwikkeling van de gemeente. Terwijl de Dorpsraad daarvoor juist in het leven is geroepen en niet als de postbus van ongenoegens van dorpsbewoners die ze toevallig op straat of bij de supermarkt tegenkomen. Hier mag een veel grotere ambitie worden verwacht. Wil de Dorpsraad invloed en betekenis hebben, dan moet die omslag gemaakt worden, anders heeft het bestaan van een gekozen Dorpsraad die tussen inwoners en gemeente staat weinig zin. Dan kan je net zo goed ergens een ideeënbusje ophangen.

Organisatie Dorpsraad

De Dorpsraad is ongeorganiseerd. Een taakverdeling bestaat er nauwelijks. Een simpele bestuurlijke constructie als voorzitter, secretaris, penningmeester is niet gerealiseerd of althans blijven steken bij de functie van voorzitter. Die werkt met grote inzet hard voor de Dorpsraad zo melden velen, maar hard werken kan iedereen. De Dorpsraad kan qua effectiviteit en efficiëntie een grote slag maken. Corona bleek al een te grote barrière voor veel taken en het vergaderen en de cohesie van de Dorpsraad. Terwijl vrijwel heel Nederland in staat is gebleken waar mogelijk, en dat was het hier in dit geval, met vrij weinig inspanning digitaal te vergaderen. Ook hier wordt weer gekeken naar de gemeente. Zonder blikken of blozen wordt de inzet van een dorpscoördinator geëist van maar liefst twee of zelfs vier dagen. Dat van de meer dan 1100 dorpsraden in ons land echt de meeste dat zonder ondersteuning doen, maakt voor de Dorpsraad niet uit. De gemeente moet hard lopen voor Heerjansdam, dat staat blijkbaar buiten elke discussie. Maar voor een buitenstaander komt deze houding toch wel behoorlijk arrogant over. En onredelijk, zeker gelet op het feit dat de Dorpsraadleden een vergoeding ontvangen. En er zijn grotere (maar andere) problemen in Zwijndrecht dan die van Heerjansdam.

4.3 Inzichten

1. Strijd in plaats van samenwerking

In de Dorpsraad is afgelopen periode een hardnekkige (tegen)cultuur ontstaan jegens de gemeente. Waar de Dorpsraad een adviserende rol zou hebben, is de aard van hun optreden nu veelal controlerend en kritisch. Daarbij valt op dat de Verordening veelal wordt aangehaald als het over de rechten gaat van de Dorpsraad en niet over de daaruit voortvloeiende plichten die zij hebben. De strijdbare houding gaat met name over de verplichtingen die er zijn met betrekking tot de verantwoordingaspecten (jaarverslag, financiën, bonnetjes van uitgaven overleggen) versus de situatie waarin de Dorpsraad zich niet voldoende ondersteund voelt met de coördinator rol vanuit gemeente. Het strijdende karakter kent zijn weerslag in de cultuur en omgang tussen Dorpsraad en gemeente en zit een constructieve samenwerking in de weg.

2. Daad maar weinig raad

Als het gaat over een van de belangrijkste functies van de Dorpsraad, de adviesfunctie richting de gemeenteraad, is er de afgelopen jaren niet veel gedaan. Van de adviesfunctie, in de zin van gevraagd of ongevraagd advies, is niet of nauwelijks gebruikt gemaakt door de Dorpsraad. Zoals blijkt uit de bevindingen constateren wij dat de Dorpsraad geen dorpsplan of visie heeft ontwikkeld voor Heerjansdam. Beleidsthema's waar de Dorpsraad wel aan gewerkt heeft zijn: verkeerszaken, groen en (kleine)criminaliteit. De resultaten bleven beperkt tot meer praktische zaken (Jeugdhonk JOP of kunstwerken bij de vijver). Raadgeven over beleidsthema is niet echt gelukt door de Dorpsraad.

3. Naar binnen in plaats van naar buiten

De laatste jaren, en met piek de gebeurtenissen najaar 2018, is veel van de energie van de Dorpsraad gaat zitten in vervelende interne kwesties. Aan de ene kant is dat begrijpelijk want de gebeurtenissen raken het functioneren van de Dorpsraad. Maar aan de andere kant is dat wel ten koste gegaan van alle tijd en energie die ook in de leefbaarheid van Heerjansdam had kunnen zitten. De focus naar binnen heeft daarmee weerklank gevonden in het beeld naar buiten.

4. Essentiële spreekbuisfunctie matig vervuld

Als het gaat over de belangrijke verbindende functie van de Dorpsraad, namelijk het zijn van een spreekbuis voor inwoners en gemeente, is deze matig vervuld. Met een verminderd aantal momenten van inspraak en inloop tijdens openbare vergaderingen zijn Heerjansdammers in mindere mate betrokken. Hoewel corona deze zaken bemoeilijkt heeft, zijn er veel (digitale) oplossingen voor handen die de belangrijke communicatieve functie van de Dorpsraad (hadden) kunnen waarborgen.

Met deze vier inzichten zijn de spanningen rondom het functioneren van de Dorpsraad geduid. Hieronder een schematische weergave van waar deze spanningen in het werkveld van de Dorpsraad zitten.

4.4 Cultuurfactoren

Tijdens de gesprekken kwamen zaken voorbij die, althans voor buitenstaanders, verwondering wekken. In het kader van de hierna gepresenteerde scenario's en aanbevelingen zijn sommige daarvan nuttig om te delen als cultuurfactor voor de komende jaren.

Het Barendrecht syndroom

De samenvoeging in 2003 van de toenmalige gemeenten Zwijndrecht en Heerjansdam is door sommigen nog steeds niet verwerkt. Er zijn zelfs mensen die met droge ogen beweren dat een gemeente als Heerjansdam (3500 inwoners) makkelijk zelfstandig had kunnen blijven tot op de dag van vandaag. Daarnaast was destijds een grote meerderheid voorstander van een herindeling met Barendrecht en sommigen kunnen het na 18 jaar nog steeds niet verkroppen dat Zwijndrecht er met de buit vandoor is gegaan. Dus Zwijndrecht kan voor die, zo lijkt het ook, best grote groep geen goed doen. En dat ze bij het grotere Barendrecht meer aandacht hadden gekregen voor de Heerjansdamse gemeenschap is een hardnekkige mythe, maar ook een breed levend sentiment.

Leefbaarheid

Toen wij als adviseurs/onderzoekers een verkenning deden in het dorp Heerjansdam, dan valt op dat het dorp er in vergelijkend perspectief met de rest van Nederland goed bij ligt. Qua leefbaarheid zou Heerjansdam hoog moeten scoren. Zo is voor een dorp met 3500 inwoners het aantal winkels opvallend en er is zelfs een supermarkt die kan overleven (en een ontmoetingsfunctie heeft, zo lijkt het). Ook is er weer een adequate bestemming gevonden voor het oude gemeentehuis na enige tijd en moeite.

Toch is men niet tevreden en wordt er geklaagd, ook bijvoorbeeld over de bestemming van het oude gemeentehuis. Hier komt rupsje nooit genoeg weer om de hoek kijken. De gemeente Zwijndrecht kan het blijkbaar nooit goed doen. Ons advies aan de Dorpsraad is om ook eens elders rond te kijken en eens met dorpsraden van dorpen van vergelijkbare omvang op stap te gaan om eens een ander perspectief en beeld te krijgen.

Kennis van werking democratie en bestuur

Tijdens de interviews is gesproken over het democratisch gekozen systeem waarin de Dorpsraad werkt. Wat ons opviel is dat basiskennis over de democratische rechtstaat zoals verkiezingen, grondwet en werking van een gemeente soms wat beperkt was. Hoewel de Dorpsraad geen gemeenteraad is, is het ons inziens wel noodzaak dat basiskennis over democratie en bestuur van de gemeente essentieel is om effectief te zijn in een vertegenwoordigend lichaam. Hier valt nog wat winst te behalen.

Wie deed wat?

Wij zijn gestuit op een typische dorpscultuur van aan de oppervlakte elkaar aardig vinden en vriendelijk doen, maar onderhand ... . Zo kent succes vele vaders en moeders. Als we alles bij elkaar optellen, zijn vaak meerdere mensen uit de Dorpsraad naar eigen zeggen verantwoordelijk voor grote daden in Heerjansdam. Het is zelden de Dorpsraad als collectief die iets gerealiseerd heeft. Een Dorpsraad is ook een sociaal fenomeen waarvan je enige onderlinge samenhang en teamgevoel mag verwachten.

Erfenis van het verleden

Zowel het nabije (de afgelopen jaren) als het wat verdere verleden van de Dorpsraad was bewogen. Toch onderstreept iedereen dat het wel min of meer goed ging in de zittingsperiodes voor deze. Dat had te maken met een zeer pro-actieve dorpscoördinator. De gemeente zit er nu anders in en er is een meer realistische ondersteuning. Maar de ondersteuning is ook nu nog wel meer dan bij honderden andere dorpsraden in het land. Daarnaast was de Dorpsraad in de eerste tijd van deze raadsperiode een behoorlijk ongezellige aangelegenheid en van tijd tot tijd leek het een slangenkuil. Nu lijkt het op een zeilschip op zee dat op een motortje vaart zonder koers, waar iedereen af en toe aan het roer staat en tegelijk het dek schrobt.

Rol als onderzoekers

We hebben van alles meegekregen over onze opdracht. Dat we de Dorpsraad moeten opheffen, dat we alleen oog hebben voor de belangen van de gemeente Zwijndrecht enzovoort. Ook werd aan onze onafhankelijkheid getwijfeld, iets dat we overigens niet ongepasseerd hebben gelaten. Voor de duidelijkheid, ons doel is dat dit onderzoek leidt tot een beter functionerende vertegenwoordiging van de Heerjansdamse gemeenschap. Niet meer en niet minder.

5. Scenario's

Nu de balans is opgemaakt en de bevindingen en inzichten van het functioneren van de Dorpsraad weergegeven is, nemen we u mee naar de volgende stap. Tussen de stap van analyse naar aanbeveling zit dit hoofdstuk met scenario's. Om te komen tot aanbevelingen schetsen wij hier de scenario's die als opties voor de gemeente gelezen kunnen worden. In deze zeven scenario's treft u uiteenlopende opties die voor de Dorpsraad kunnen opgaan. Wij zijn tot deze scenario's gekomen op basis van de feiten en bevindingen, diepte-interviews met betrokkenen en hebben ons laten inspireren door voorbeelden van dorpskernendemocratie.

Scenario 1 Moedig voorwaarts. - Continuering zonder aanpassingen Verordening

In dit scenario gaat de Dorpsraad in haar huidige construct door zonder veranderingen in de organisatie. Dat geldt ook voor de verordening uit 2003 (herzien 2006), die het juridisch fundament waarborgt van de Dorpsraad. Door moedig voorwaarts te gaan zijn aanpassingen in de verordening niet nodig omdat het verleden het verleden is. De verkiezingen van maart 2022 luiden de volgende vijfde termijn van de Heerjansdamse Dorpsraad in. Hopelijk worden kandidaten gekozen die een stabiel en optimistisch team kunnen vormen.

Scenario 2 Verstandig zijwaarts - Continuering met aanpassingen Verordening

Met een pas op de plaats gaat de Dorpsraad in haar huidige vorm door. Wel wordt de inmiddels bijna twintig jaar oude verordening tegen het licht van de huidige tijd gehouden. Met ervaringen uit het verleden alsook de huidige tijd en de maatschappelijke vraagstukken van de toekomst zal de verordening aangepast worden. Deze aanpassingen hebben betrekking op bijvoorbeeld de volgende onderdelen:

- Wijziging van het aantal gekozen leden van 7 naar 5.
- Het verplicht aanstellen van de rollen voorzitter, penningmeester en secretaris bij drie individuele Dorpsraadleden.
- Om de spreekbuisfunctie optimaal te benutten adviseren we een regel omtrent vergaderingen toe te voegen: 'openbaar, tenzij'.

- Online vergaderen en stemmen als standaard optie aanbieden voor zowel dorpsraadleden alsook Heerjansdammers.
- Herdefinieer de functie en taakomschrijving van de dorpsraadcoördinator zodat het zwaartepunt komt te liggen om verbindende element tussen gemeente en Dorpsraad en schaal de secretariele taken af.
- Wijzigen van de term 'geldelijke vergoeding voor vergadering' naar 'beloning voor inzet Heerjansdam'.
- Maximaliseer het aantal perioden waarop Heerjansdammers zich als gekozen Dorpsraadlid onderdeel van de Dorpsraad zijn tot 2 termijnen.
- Wijzig het operationeel kwartaaloverleg met afgevaardigde van gemeente en college van 1 naar 4 keer per jaar (art. 19 lid 1) . Het geeft meer aansluiting en voorkomt een controleren en verrassend element.
-

Scenario 3 Nieuwe ronde, nieuwe start - Gekozen Dorpsraad met eigen gekaderde spelregels.

Twintig jaar geleden is met het samengaan met Zwijndrecht een Dorpsraad opgezet die de oude gemeenteraad van Heerjansdam verving. Vanuit dit gegeven heeft de huidige Dorpsraad en de bijbehorende Verordening gestalte gekregen. Anno 2022 zetten gekozen dorpsraadleden zich in voor het belang van Heerjansdam en maken de uitzonderingspositie voor Heerjansdam binnen Zwijndrecht waar. Om deze taak goed uit te kunnen voeren kan gebruik gemaakt worden van gekaderde spelregels. De kaders stelt de gemeente, de spelregels maakt de Dorpsraad zelf. De kaders gelden als de piketpaaltjes waarbinnen de Dorpsraad functioneert:

- Zo wordt er recht gedaan aan de taak en functie van de Dorpsraad als zijnde een commissie die de gemeente adviseert;
- Zo worden de verkiezingsreglementen opgenomen waarlangs Dorpsraadverkiezingen gehouden worden;
- Zo wordt verantwoording van activiteiten en financiën vastgelegd waartoe de Dorpsraad verplicht wordt het werk en budget te verantwoorden.

De spelregels maakt de Dorpsraad uiteraard zelf. Als gekozen leden weten ze waarom ze in de Dorpsraad zitten. Bedenk in de spelregels wat de Dorpsraad gaat doen en hoe. Hulpvragen zijn:

- Wat gaat de Dorpsraad de komende 4 jaar doen voor Heerjansdammers?
- Wat is de manier waarop Heerjansdammers betrokken worden?
- Wat wil de Dorpsraad binnen vier jaar opleveren voor Heerjansdam?
- Hoe wordt in de Dorpsraad samengewerkt?
- Hoe en hoe vaak vergaderen?
- Hoe werken we samen met de gemeente Zwijndrecht?
- Hoe lossen we interne conflicten met elkaar op?

Scenario 4 Dorpsplatform Heerjansdam – Gehoord & gezien worden

De Dorpsraad Heerjansdam kent een bevoorrechte positie als het gaat om lokale burgerparticipatie. Elders in de gemeente zijn een aantal wijkplatforms waarbij burgers zich verenigd hebben om samen met de gemeente iets voor elkaar te krijgen. Zij zetten zich vrijwillig en zonder vergoeding in om de wijk waarin zij wonen leefbaar te houden. Met klein budget dat ze van de gemeente krijgen, kunnen ze zaken voor de wijk regelen. In diezelfde gemeente krijgt een verenigd clubje Heerjansdammers die zich ook inzetten voor hun leefomgeving een vergadervergoeding en een aanzienlijk hoger budget. In dit scenario kunnen Heerjansdammers zich vrijwillig aanmelden voor het dorpsplatform dat als ogen en oren van het dorp fungeert. De leden van het dorpsplatform zijn niet gekozen en hebben geen officiële adviesstatus. Budget is beschikbaar voor vergadermomenten waarbij een contactfunctionaris en wethouder graag geziene gasten zijn. Initiatieven waarbij gemeentegeld nodig is zullen ad hoc bekeken worden.

Een aantal belangrijke randvoorwaarden speelt een belangrijke rol in het feit dat bovenstaande aanpak mogelijk en succesvol is in Heerjansdam. Onderstaand is overgenomen vanuit de Handreiking Dorpsdemocratie Zuid-Holland (2018) over de casus van de gemeente Molenwaard:

- *er is sprake van een sterke gemeenschapszin en identificatie met de kernen in de gemeente;*
- *het plichtsbesef bij inwoners in de gemeente is hoog;*
- *de gemeente werkt zonder beleidsnota's en beperkt het aantal beleidsregels tot een minimum, waardoor maatwerk mogelijk wordt;*
- *de gemeenteraad werkt consensusgericht, waardoor er geen polarisering over thema's ontstaat;*
- *raadsleden zijn bereid met inwoners in gesprek te gaan over de verschillende rollen die zij spelen tijdens trajecten. Zo is er een Meet and Greet georganiseerd tussen raadsleden en de dorpsoverleggen om de partijen bij elkaar te brengen en onderling begrip verder te vergroten.*

Scenario 5 Einde verhaal - geen alternatief

De afgelopen vier jaar is de Dorpsraad meer intern dan extern gericht. Met weinig resultaten voor het dorp en verslechterde verstandhouding binnen de Dorpsraad en met gemeente is het einde nabij. In dit scenario wordt de Dorpsraad in maart 2022 opgedoekt zonder alternatief. Wanneer een gezelschap Heerjansdammers zich wil verenigen voor de belangen van de dorp, zullen ze dat zelf organiseren. De gemeente speelt tot die tijd geen rol meer in burgerdemocratie-en-participatie in Heerjansdam.

Scenario 6 IJskast – Afkoelings- en bezinningsperiode

De gemoederen zijn zeer hoog opgelopen in de afgelopen dorpsraadperiode. De broullering van eind 2018 had en heeft nog steeds doorklank in het functioneren van de Dorpsraad. Doorgaan op dezelfde voet gaat niet meer, er is tijd nodig voor bezinning. Daarom is er de komende vier jaar geen Dorpsraad meer in Heerjansdam. Wanneer het stof is neergedaald en de gemoederen zijn gesust, is (wellicht) tijd om in 2026 nieuwe Dorpsraadverkiezingen te houden.

Scenario 7 Fries en vrij - Betrokken dorpsbewoners en veel draagvlak voor bestuur Dorpsraad

Veel Friese dorpen kennen de volgende constructie. Friese dorpsbelangen staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en hebben hun eigen statuten en visie. Meestal is zo'n driekwart van de dorpsbewoners lid van het dorpsbelang en kiest eens per vier jaar vanuit hun midden een aantal afgevaardigden die het bestuur vormen. Het dorpsbelang kent bij uitstek een spreekbuisfunctie voor communicatie van en naar gemeente. De gemeente kent bij Friese dorpsbelangen voornamelijk een faciliterende rol, levert maatwerk op basis van dorpsplannen en heeft geen bevoegdheden overgeheveld of expliciete rolafspraken gemaakt (Handreiking Kernendemocratie Zuid-Holland). Het scenario Fries-model samengevat voor Heerjansdam:

- Dorpsbelang komt voort uit grote groep verenigde dorpsbewoners en kent eigen organisatie
- Heerjansdammers kunnen lid worden van dorpsbelang en bepalen mee
- Eens in de 4 jaar verkiezingen (ALV) voor afgevaardigde bestuur
- Maximaal 2 termijnen als bestuur
- Gedragen dorpsvisie vormt de richting waartoe dorp zich op wilt concentreren

6. Aanbevelingen

U heeft ons gevraagd op onderstaande punten aanbevelingen te doen.

Het overkoepelende doel van een Dorpsraad anno 2021 en verder

De Dorpsraad is een erfenis van de herindeling. De inwoners van Heerjansdam en de Dorpsraad zien het als een verworvenheid die eeuwig moet en mag duren, "want dat is toegezegd." Daar hebben ze een punt. Dat Heerjansdam een aparte positie claimt binnen Zwijndrecht op basis van haar geschiedenis en eigenheid is een logisch standpunt. Maar doe er dan ook wat mee dat er toe doet. De Dorpsraad zou proactief in de beleidsontwikkeling kunnen en moeten zijn. Een postbus voor losse stoeptegels bij wijze van spreken is een te weinig ambitieus doel. Hier moet op een of andere manier een flinke slag gemaakt worden. Maar als het gaat om een overkoepelend doel van een Dorpsraad anno 2021, dan is dat de kern van de zaak. Nu maakt alles rond de Dorpsraad de indruk ad hoc en incidentgestuurd te zijn. Er worden 'dingetjes geregeld'. Maar beleid is een ratio voor acties. Het is zaak voor de Dorpsraad meer sturing te geven op een hoger niveau. Dat betekent de adviesfunctie op beleidsniveau. Zo kan de Dorpsraad een serieuze en constructieve brugfunctie zijn tussen dorpsinwoners en de gemeente.

Al met al is het overkoepelende doel van de Dorpsraad anno 2021 en verder een functioneel platform te zijn dat zich sterker richt op de beleidsadviesfunctie en daarmee een sterk gremium is tussen inwoners en gemeente. Daarnaast adviseren wij de Dorpsraad te doen wat ze deden voor wat betreft ondernomen acties voor de leefbaarheid en identiteit van Heerjansdam.

In bijna ieder scenario heeft de gemeente een speciale rol in te vullen, namelijk die van de dorpsraadcoördinator. Het is belangrijk dat deze coördinator goede contacten binnen de gemeente Zwijndrecht heeft om inhoudsspecialisten te kunnen koppelen aan beleidsthema's die Heerjansdam via de Dorpsraad aangaan. De inzet van deze functie adviseren we op maximaal vier uur per week.

De gewenste aanpassingen in de Verordening Dorpsraad Heerjansdam

De Verordening Dorpsraad Heerjansdam is in de praktijk een wassen neus gebleken. Het is een papieren tijger die er niet toe doet. De Dorpsraad voelt zich in verste verte niet gehouden aan het document, de gemeente is laks geweest met de uitvoering van de strekking. Het moet mogelijk zijn verordeningsloos met elkaar door het leven te gaan. Dat is in andere plaatsen ook mogelijk. De Verordening aanpassen leidt ongetwijfeld weer tot een behoorlijk discussie. Een discussie die weinig zin heeft als vervolgens weer niemand ernaar omkijkt. Kortom, de prullenbak in.

De wijze waarop de Dorpsraad wordt samengesteld

Wat betreft de mogelijke kandidaten wordt de spoeling dun, zo is de verwachting van respondenten. Veel mensen zijn al met wisselende ervaringen aan de beurt geweest en het dorp is niet groot. Daarnaast zijn er 'echte Heerjansdammers' en import. Wie tot welke groep behoort is arbitrair, maar deze scheiding kan de effectiviteit van een lid in de Dorpsraad beïnvloeden.

De wijze waarop de Dorpsraad wordt samengesteld is dus sterk afhankelijk van voldoende representatie in de vorm van kandidaten. In alle gesprekken met Heerjansdammers is het gekozen element van de Dorpsraad als zeer waardevol benoemd. Verkiezingen zorgen voor meer betrokkenheid van zowel de gekozen leden als ook de inwoners die gestemd hebben.

De samenwerkingsvorm tussen Dorpsraad en gemeente c.q. scenario advies

Bovenstaand hebben we een aantal scenario's geschetst om het complete speelveld in beeld te brengen voor de discussie. Daar zal een keuze in gemaakt moeten worden.

Scenario 1 Moedig voorwaarts. Continueren zonder aanpassingen Verordening is gelet op de geschetste situatie niet realistisch meer, ook is dat een wens van velen in Heerjansdam. Ook *scenario 2 Verstandig zijwaarts - Continueren met aanpassingen Verordening* is niet echt de oplossing. Het ligt niet aan de Verordening. *Scenario 5 Einde verhaal - geen alternatief* zal veel verzet en jaren gedoe opleveren en doet geen recht aan afspraken.

Wellicht is om te beginnen voor de rest van de huidige zittingsperiode een variant op *scenario 6 IJskast, een afkoelings- en bezinningsperiode* aan de orde. Doorgaan alsof er niks aan de hand is, gaat niet meer. Een paar maanden bezinning is wellicht nodig en geeft lucht.

En dan? Gelet op de hierboven genoemde erfenis vanuit de dorpsituatie en de bij bevindingen en inzichten gesignaleerde sentimenten in Heerjansdam is ons advies *scenario 3 Nieuwe ronde, nieuwe start* onder voorwaarden met een optie als het niet lukt met die voorwaarden door te schakelen naar *scenario 4: Dorpsplatform Heerjansdam*. Bij *scenario 3 Nieuwe ronde, nieuwe start* blijft het gekozen element behouden om betrokkenheid in het dorp en rondom de Dorpsraad te borgen en te maximaliseren. Een andere vorm nu in de vorm van scenario 4, zou, zo is onze inschatting, veel verzet opleveren. Het zal dan veel discussie geven over de vorm (van de Dorpsraad) en veel energie gaat dan wegvloeien ten koste van de inhoud. Kortom, rationeel is er veel te zeggen voor scenario 4, qua draagvlak is een poging om met scenario 3 een herstart te maken waarschijnlijk kansrijker.

Daar zijn wel voorwaarden aan verbonden. In de doorwerking van dit scenario richting de toekomst zijn dat er drie, het gaat om regelafspraken en kandidatuur, kwantitatief en kwalitatief.

Ten eerste zal, lijn met ons advies voor *scenario Nieuwe ronde – nieuwe start*, voor de regels van het spel een of ander juridisch document nodig zijn om de verkiezingen voor de Dorpsraad te legitimeren. We adviseren hierbij om het juridische gedeelte kort en krachtig te houden. Dat betekent dat de gemeente piketpaaltjes stelt aan de kaders waarbinnen de Dorpsraad functioneert (zie hiervoor de scenario's). De nadruk bij het scenario *Nieuwe ronde – nieuwe start* moet volgens ons ook liggen op de spelregels die de Dorpsraad zelf maakt. Denk hierbij aan hoe de Dorpsraad constructief met de gemeente werkafspraken maakt, hoe de Dorpsraad zich als spreekbuis communicatief opstelt en in het bijzonder hoe visie en beleidsadvisering die de toekomst van Heerjansdam rijker maakt, gestalte krijgt.

Ten tweede valt of staat de Dorpsraad bij het aantal kandidaten dat zich aanmeldt. Er moet wat te kiezen zijn. In de huidige dorpsraadperiode is een situatie ontstaan waarbij de gehele Dorpsraadkandidatenlijst (inclusief de 'reserves') uitgeput is waardoor een niet-democratische situatie is ontstaan met (niet-gekozen) steunleden. Een dergelijke situatie zal in de toekomst voorkomen moeten worden. Hoe is dit te doen? Door een minimum van twaalf kandidaten in te stellen kan deze situatie voorkomen worden. Bovendien toont het niet behalen van dit minimum van twaalf kandidaten aan dat de betrokkenheid in het dorp onvoldoende is om door te gaan met een gekozen Dorpsraad. Pro

memorie, twaalf is geen willekeurig getal, maar een referentie aan de huidige Dorpsraad waarvan in totaal twaalf Heerjansdammers deel hebben uitgemaakt of nog deel van uitmaken (tot nu toe).

Wanneer de situatie is ontstaan waarbij onvoldoende kandidaten zich verkiesbaar stellen, is ons voorstel om over te schakelen naar *scenario 4: Dorpsplatform Heerjansdam*. Hierbij kunnen Heerjansdammers zich vrijwillig aanmelden als vertegenwoordiging van het dorp. De motivatie zou uit pure liefde voor Heerjansdam moeten zijn, dus ook onbetaald. Ook wanneer de Dorpsraad weer niet oplevert wat zij moet opleveren is na de volgende periode *scenario 4: Dorpsplatform Heerjansdam* de logische weg. Scenario 4 is dus in ieder geval op twee momenten de cliffhanger als scenario 3 te fragiel blijkt te zijn.

Derde voorwaarden om de samenwerking binnen de Dorpsraad en met de gemeente te verbeteren, betreft niet alleen kwantiteit (van de gekozen kandidaten), ook de kwaliteit cq het vermogen tot inbreng van kandidaat dorpsraadleden is cruciaal. Bij de start zal nadrukkelijk ingezet moeten worden op een traject rond teambuilding gecombineerd met een inhoudelijke training rond wetgeving en werking van een gemeente. Zo kunnen dorpsraadleden ondersteund en geëquipeerd worden voor hun taak. Op die manier kan ook verbinding worden gecreëerd tussen gemeente en Dorpsraad.

Als alles goed gaat is op termijn als groeiperspectief *scenario 7 Fries en vrij* dan wellicht haalbaar.

7. Tot slot

Wij hopen en verwachten dat uit de in dit rapport opgetekende beslommeringen rond de Dorpsraad lering zal worden getrokken door betrokkenen. Niemand wil dit een tweede keer, zoveel is wel duidelijk. Dit rapport is een trechter van die ervaringen en kan hopelijk bijdragen tot een meer vruchtbare nieuwe ronde voor de Dorpsraad. Zo niet, dan is een Dorpsplatform het alternatief.

De gesprekken voor dit onderzoek hadden meestal tegelijk een in het gesprek zelf vrolijk en een bitter karakter, omdat mensen het goede willen en tegelijk last hebben (gehad) van de wederwaardigheden in en van de Dorpsraad. Kortom, er is gehuild en gelachen. De Dorpsraad Heerjansdam is een soap, klucht en hel tegelijk geweest voor velen. Er is veel kapot gemaakt. Het gaat zover dat sommigen elkaars naam zelfs niet meer uitspreken.

Wij hopen oprecht dat aan deze situatie een eind komt. Zo gaat het niet langer. Hopelijk biedt dit rapport en de aanbevelingen daarin een weg uit de impasse. Een Dorpsraad moet een constructieve plek zijn voor welzijn voor het dorp. Op honderden plaatsen in het land werkt het op die manier. Heerjansdam verdient dat ook.

BIJLAGEN

Geraadpleegde documenten

- Handreiking Dorpskernendemocratie, Provincie Zuid-Holland (2018).
- Wat hadden wij nou eigenlijk te zeggen? Brieven uit Heerjansdam; Bernard Wolters en Mike van der Neut. (2020).
- DorpsvisieHeerjansdam. (2009) Via:
<https://heerjansdam.buurbook.nl/userfiles/projects/18653/dorpsvisieheerjansdamseptember2009.pdf>
- Verordening Dorpsraad Heerjansdam. Gemeente Zwijndrecht (2005).

Begrippenkader

Begrip	Duiding
Inwonersparticipatie	Het informeren, meedenken, meewerken en/of meebeslissen van/door belangstellenden en belanghebbenden onder inwoners bij de invulling van beleid en de uitvoering daarvan door middel van daaruit voortvloeiende activiteiten.
Leefbaarheid	Een subjectief begrip over de relatie van een persoon of een gemeenschap over haar omgeving over de mate van aantrekkelijkheid en/of geschiktheid van een gebied voor een persoon of gemeenschap om er te wonen of te werken.
Wijkplatform	Een netwerk van bewoners, ondernemers en anderen in een wijk teneinde te zorgen voor verbinding tussen mensen en groepen in de wijk en voor verbinding tussen de wijk en de gemeente.
Dorpsraad	Een onafhankelijk en zelfstandig adviesorgaan, meestal zonder rechtspersoonlijkheid om vanuit de gemeente meer invloed te geven aan burgers in een dorp op onder andere het besteden van gemeenschapsgeld. Nb: vaak is er een herindelingshistorie.
Communicatie	Tweezijdige informatie uitwisseling
Informatie	Eenzijdige uitwisseling van feiten en aspecten